

Titlu:

„Politica de colonizare a țarismului în Basarabia și consecințele ei .”

Planul :

1.Anexarea Basarabiei la Rusia.....	2
2.Organizarea politico-administrativă.....	2
3.Politica de colonizare.....	5
4.Evoluția social economică.....	7
5.Viața religioasă.....	13
6.Viața culturală.....	14
7.Politica rusificatoare a țarismului.....	16
8.Bibliografie.....	18

Anexarea Basarabiei la Rusia

În urma semnării tratatului de pace de la București (16/28 mai 1812), Imperiul rus anexează pământurile de la est de Prut ale Moldovei, numite ulterior (1813) Basarabia.

*Termenul de Basarabia , desemna Bugeacul, zona restrânsă de la nordul gurilor Dunării, care se afla sub dominația otomană. Ulterior a fost extins la întreg teritoriul cuprins între Nistru și Prut.

Din momentul anexării și pe parcursul deceniilor secolului al XIX-lea țarismul a urmărit două scopuri principale în politica sa în Basarabia. Un scop presupunea integrarea cât mai rapidă a provinciei în structurile social-politice ale imperiului , lichidarea specificului național local și rusificarea populației autohtone. Cel de-al doilea scop ținea de interesele geopolitice și strategice ale Țarismului în Sud-Estul Europei. El presupunea cultivarea unei imagini atractive a modelului rusesc de bună guvernare în ochii popoarelor balcanice. Aceste două scopuri se aflau în permanentă contradicție. În primele două decenii după anexare s-a acordat preferință celui de-al doilea scop, nefiind neglijat nici primul, care va deveni dominant începând cu sfârșitul anilor 20 ai secolului al XIX-lea.

Politica țarismului s-a manifestat în organizarea politică-administrativă, în relațiile social-economică și viața național-culturală.

Organizarea teritorial-administrativă a Basarabiei

La momentul anexării , teritoriul Basarabiei era alcătuit , sub aspect administrativ, din două părți: teritoriul , care se aflase în componența Principatului Moldovei și teritoriul aflat sub dominația otomană și a tătarilor nogai din Bugeac. Cetățile Hotin, Bender(Tighina), Akkerman(Cetatea Albă), Chilia și Ismail cu împrejurimile și așezările din jur alcătuiseră raiale turcești. La est de Prut se aflau următoarele ținuturi ale Moldovei:Lăpușna-Orhei, Soroca, partea de răsărit a ținutului Iași (viitorul ținut Bălți), Codru, Gireceni, Hotârniceeni. În 1812 , în spațiul dintre Prut și Nistru au fost create 12 ținuturi, iar în 1818 numărul ținuturilor a fost redus la 6:Hotin, Iași, Orhei, Bender, Akkerman și Ismail.În 1830 a fost creată circumscripția orașului Ismail, care includea orașele Ismail, Reni și Chilia cu satele din împrejurimi. Această unitate administrativă a fost constituită în scopuri strategice , pentru a controla mai eficient zona Dunării. Partea care a rămas din fostul ținut Ismail a fost inclusă în ținutul nou format –Leova.În 1835 iarăși au apărut schimbări:a fost restabilit ținutul Soroca, iar din componența unei părți a ținutului Orhei a fost constituit ținutul Chișinău. Centrul administrativ al ținutului Leova a fost transferat în localitatea Frumoasa, care a fost numită Cahul, în memoria luptei da la Cahul din 1770. Acest nume i-a fost dat și județului.

După anexare la Rusia , a suportat anumite schimbări teritoriul din stînga Nistrului Suprafața era de 45.630 km² cu o populație de 482.630 locuitori.. Ținutul Oceacov, a fost inclus în componența guberniei Herson.Partea stîngă a Nistrului,

situată la nord de râul Iagorlîc, a fost inclusă în componența guberniei Podolia. În aceste gubernii politica nu se deosebia cu nimic de cea a Rusiei.

În viața politică în scopul excluderii unor eventuale tensionări a situației în provincia anexată, la 23 iulie 1812 a fost semnată de către amiralul P. Ciceagov, comandantul armatei Dunărene din Principatele Române, o lege specială, numită „Regulamentul administrării provizorii a Basarabiei” prin care a fost introdusă o nouă autonomie administrativă. Locuitorilor le se permitea să se folosească de legislația locală, adică de cea a statului Țara Moldovei. Guvernatorul civil al Basarabiei, era declarat șeful administrării locale.

*Guvernul provizoriu al provinciei era alcătuit, conform Regulamentului, din 2 departamente. În componența primului departament intrau problemele de ordin legislativ, judecătoresc, polițenesc și cele ale învățământului. În atribuțiile celui de-al doilea urmau să intre: statistica regiunii, veniturile, vămile, comerțul, industria.

Guvernul era subordonat direct comandantului suprem al Armatei Dunărene (Amiralul P. Ciceagov). Limba română își păstra dreptul de a fi utilizată în organele administrative, juridice, în oficierea serviciului divin și în școală. Aceleași drepturi au fost acordate și limbii ruse. Aceasta va permite în perspectivă autorităților țariste să limiteze în mod fraudulos arealul de acțiune a limbii române în viața Basarabiei.

Pentru a da senzația unei perpetuări a vechilor stări de lucru și pentru a asigura o tranziție lentă de la un regim la altul, amiralul P. Ciceagov a numit la 23 iulie 1812, ca noul guvernator civil al Basarabiei pe un boier român Scarlat Sturdza, refugiat de multă vreme în Rusia. (doc 1). **Documente și materiale**

În decursul primului an de ocupație ținutul a fost administrat conform vechilor obiceiuri și legi ale Moldovei. Abia la 2 februarie 1813 este instituit guvernul provizoriu al Basarabiei, alcătuit din două departamente. Boierii moldoveni dețineau majoritatea funcțiilor în guvern (în proporție de 7:12). Celelalte funcții le dețineau foștii funcționari ruși care au activat în Principatele Române în perioada 1807-1812. La 7 iunie 1813 Scarlat Sturdza este eliberat pe motiv de boală din funcție de guvernator al Basarabiei și înlocuit de generalul I. Hartingh. Acesta, ignorând stipulațiile Regulamentului referitoare la conservarea legislației și obiceiurilor locale, accelerează procesul de transformare a Basarabiei într-o obișnuită gubernie rusească. Are loc substituirea funcționarilor moldoveni cu funcționari ruși, legislația locală tot mai frecvent este ignorată.

Instrucțiunile date de Pavel Ciceagov lui Scarlat Sturdza, 1812

„Este necesar de a da posibilitate locuitorilor din Basarabia să resimtă avantajele unei administrații părintești și generoase și să se atragă, în chip ingenios, atenția popoarelor vecine asupra acestei provincii. Ultimul război a antrenat mințile și speranțele moldovenilor, sîrbilor și ale altor popoare atașate de Rusia[...] este necesar să menținem atașamentul acestor popoare și să-l ocrotim de influența dușmanilor noștri. Această constatare vă va servi drept bază pentru toate acțiunile Dumneavoastră în funcția respectivă.

Boierii moldoveni alarmați de aceste abuzuri, prin intermediul mitropolitului G. Bănulescu-Bodoni, expediază împăratului Alexandru I, Consiliului de miniștri și Consiliului de stat o suită de plîngeri, chiar și numirea unui guvernator din rîndul boierilor autohtoni.

Dezacordul și totodată protestul față de răsluirea Moldovei de răsărit și față de politica rusificatoare și-a gasit expresie și strămutările masive ale populației din Basarabia în dreapta Prutului.

*Fenomenul migrației masive a populației românești din Basarabia avea la bază mai multe motive. Unul dintre ele a fost teama țaranului moldovean de eventuala introducere a șerbiei în provincia ocupată. Din această cauză au fost cazuri în care sate

întregi, în frute cu preoții lor, „au fugit piste Prut”. Abandonarea Basarabiei de către miile de români era dictată și de maltrătarile și umilirea la care erau supuși românii basarabeni din partea autorităților țariste. Vexațiunile cazacilor și soldaților ruși, încartiruiți pe la casele băștinașilor, comportamentul discriminatoriu al poliției rusești față de populația românească din târgurile și satele basarabene, a constituit o altă cauză a acestui exod.

Amplificarea migrației alarma autoritățile rusești. Acest fenomen dăuna imaginea țarismului în fața popoarelor balcanice. Pentru a opri procesul a fost fortificat hotarul pe Prut. Cu toate acestea, exodul n-a fost curmat.

Datorită izbucnirii acestor conflicte, Petersburgul a însărcinat în 1815 pe un funcționar al ministerului de externe cu studierea obiceiurilor și legilor moldovenești. La începutul anului 1816, pentru a calma populația, s-a luat măsura înlocuirii generalului Harting din funcția de guvernator. Prin ukazul de la 1 aprilie, Alexandru I promitea așezarea cîrmuirii noii provincii pe temeiul vechilor „ei obiceiuri și drepturi”. Locuitorii au fost scutiți de orice obligații financiare față de stat, pe termen de 3 ani.

Prin rescriptul de la 1 aprilie 1816, adresat mitropolitului Gavriil, Alexandru I intenționa să spulbere irascibilitatea boierilor basarabeni și să contribuie la stoparea migrației. Țarul se obliga să ofere acestei regiuni o cîrmuire politică „potrivită cu năvălurile, obiceiurile și legiuirile ei”. La 29 aprilie 1818, cu ocazia vizitei lui Alexandru I la Chișinău, este promulgată legea numită „Așezămîntul pentru înființarea regiunii Basarabia”. Conform lui, în fruntea provinciei funcționa un guvernator civil împreună cu un Consiliu Suprem (Înaltul Sfat) care era organul administrativ, legislativ suprem și judiciar compus din 11 membri, dintre care 5 erau numiți, 6-aleși pe un termen de 3 ani din rîndul boierilor băștinași. În timpul votării aceștia aveau preponderență numerică. Limba română alături de cea rusă este recunoscută oficială în instituțiile publice din Basarabia. Acest act legislativ a avut o anumită importanță pentru ținutul dintre Prut și Nistru, deoarece îi conserva, pentru o anumită perioadă, o relativă autonomie.

În scurt timp țarismul procedează la suprimarea elementelor de autonomie locală, care contraveneau sistemului centralizat al guvernării absolutiste și politicii de integrare a provinciei în imperiu. Tot mai frecvent sunt demiși din posturile de ispravnici boierii autohtoni, iar în locul acestora sunt numiți ofițeri ruși.

*În componența Consiliului Suprem au fost incluși doi membri permanenți din partea coroanei. În consecință, boierii moldoveni pierd votul preponderant în luarea deciziilor. În 1820 guvernatorul general, care exercită funcția de președinte al Consiliului Suprem, obține dreptul de vot asupra deciziilor în toate problemele, cu excepția celor judiciare. În vara anului 1825, Înaltului Sfat i-au fost suprimate atribuțiile judecătorești, pentru ca, după încă aproape trei ani, el să fie desființat.

La 28 februarie 1828, prin ucuzul lui Nicolaie I, este anulat Așezămîntul de la 1818 și promulgat unul nou, care a fost elaborat fără concursul boierilor locali. Prin el autonomia Basarabiei era suprimată. În locul Consiliului Suprem a fost instituit un Consiliu provincial, membrii săi fiind numiți de guvernator. Atribuțiile acestui organism se rezumau la elaborarea unor rapoarte informative numai referitoare la chestiunile de ordin economic. Din cei 7 membri ai consiliului provincial, doar mareșalul nobilimii era ales, ceilalți fiind numiți de împărat.

Noul Așezămînt extindea acțiunea directă a legislației rusești asupra Basarabiei și limita, în mod evident, sfera de acțiune a legislației locale. Tribunalele sînt reorganizate după calapodul rusesc. În funcțiile de judecători tot mai frecvenți sînt numiți ruși. Limba oficială devine rusa, iar româna urmînd a fi utilizată doar în caz

de necesitate.În conformitate cu noua lege, căpitanii, ispravnicii în județe sunt înlocuiți cu funcționari ruși.

Dar ultimele rămășițe ale particularităților naționale în viața social-politică a Basarabiei au fost anulate la 1874 odată cu transformarea regiunii într-o simplă gubernie a Imperiului țarist.

Politica de colonizare

O parte componentă a politicii sociale, promovată de țarism, a constituit-o politica de colonizare a Basarabiei cu populație nou-venită. Prin această politică se urmăreau 2 scopuri:crearea unui suport social al țarismului în ținut, în persoana coloniștilor, și diminuarea elementului autohton. După anexarea Basarabiei populația românească a provinciei alcătuia o majoritate covârșitoare (86%), dar în rezultatul unei masive colonizări a ținutului, ponderea acesteia va înregistra o continuă scădere.

Înțelegînd că Basarabia are o poziție favorabilă din punct de vedere strategic, guvernul țarist a căutat să ia măsuri suplimentare pentru a crea în această regiune o situație mai stabilă. Cu scopul de a-și constitui o bază socială trainică , el a inițiat o amplă acțiune de colonizare. În primul rînd, era colonizată zona de sud a Basarabiei (Bugeacul),de unde în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812 cîteva mii de nohai au părăsit Bugeacul, retregîndu-se la sud de Dunăre, în Dobrogea. În anii 1808-1809 autoritățile țariste transferă restul populației nohaice din Basarabia în regiunea Taurida. Teritoriul rămas pustiu este trecut în posesia statului rus. În loc să împartă acest pămînt stăpînilor reali a ținutului-moldovenilor, deoarece ei aveau puțin pămînt, autoritățile țariste operează transferări masive de populație alogenă în acest teritoriu:bulgari, găgăuzi, germani, avrei, greci, polonezi, ruși etc.

*Pentru a stimula afluxul de noi coloniști, administrația rusă le garantează celor sosiți numeroase privilegii:scutirea de impozite și alte prestații pentru o perioadă de 10 ani, acordarea unor imense loturi de pămînt (între10 și 60 desetine), a unor credite avantajoase pe un termen lung, scutirea de încartiruire și de serviciul militar pentru o perioadă de 50 ani (pentru etnicii germani pentru totdeauna), autonomie religioasă și culturală etc. **(doc 2). Documente și materiale**

Primele colonizări a sudului Basarabiei cu populație bulgară și găgăuză s-au produs în timpul războiului din 1806-1812.Ei veneau în Basarabia din cauza asupririlor ce le sufereau din partea turcilor.Veniți în țară , guvernul țarist ,în 1819, le-a acordat condiții similare cu cele a germanilor, li s-a pus la dispoziție în Basarabia o suprafață de 557.608 desetine de pămînt.Cele mai multe colonii au fost înființate în anii 1820-1822.Pînă în 1826-1827 găgăuzii și bulgarii au întemeiat în Basarabia de sud 42 de colonii, care numărau 24.404 de locuitori.Primele localități fondate de coloniști au fost Beschioz (1811), Cazaclia(1812), Baurci (1812), etc. Colonizarea Basarabiei

Din decretul Senatului despre privilegiile coloniștilor veniți în Basarabia de peste Dunăre

Anul 1819

„1.Coloniștilor de peste Dunăre sub al căror nume se subînțeleg bulgarii și alți de aceeași credință cu noi, veniți de peste Dunăre, care sunt de acum așezați sau urmează să fie așezați în basarabia, să le se dăruiască drepturile și avantajele conferite străinilor în guberniile Novorosia și Basarabia sub denumirea de coloniști.

2. Pentru ca acești coloniști să știe în ce constau anume drepturile și privilegiile ce li se acordă, să le se elibereze din parte Ministerului Afacerilor Interne un act în scris.

3.Coloniștii veniți de peste Dunăre în timpul stăpînirii turcești și trăitori în diferite locuri ale Basarabiei, iar acum trecuți pe domeniul statului, să fie scutiți pe timp de trei ani de dările și prestațiile de stat.

4.Coloniștii veniți de peste Dunăre în timpul ultimului război și după el să fie scutiți de aceleași dări și prestații pe un termen de 7 ani.’’

cu populație bulgară și găgăuză s-a amplificat în perioada războiului ruso-turc din 1828-1829 și după terminarea acestuia.

Colonizarea Basarabiei cu etnici germani s-a derulat în anii 1814-1815. Aceștia au venit aici din Ducatul Warszawa și din statele germane Bazern și Wutemberg. Către mijlocul secolului al XIX-lea numărul etnicilor germani atinsese cifra de 40.000 de persoane. Coloniștii germani erau cei mai privilegiați. Guvernul țarist le-a acordat suplimentar un credit în bani de la 270 pînă la 700 de ruble pe cap de familie, punîndu-le la dispoziție cîte 60 de desetine de pămînt (65 ha) și scutire de toate impozitele pe un termen de 10 ani, precum și de serviciul militar pe acei care se stabileau în Basarabia și pe urmașii lor direcți. Între anii 1814-1842 în Basarabia de Sud au fost înființate 24 de colonii nemțești. Cele 1846 de familii de nemți (8860 de oameni) către anii 1826-1827 posedau deja 131.480 de desetine (143.313 ha de pămînt). Coloniștii nemți au adus cu ei multe metode și tehnici agricole moderne, rase superioare de animale, o seriozitate și o ordine exemplare. Așezați la început în partea de sud a Basarabiei, cu timpul germanii se vor răspîndi și în regiunile centrale a provinciei.

Din ducatul Warszawa și din alte gubernii rusești a fost transferată în Basarabia și populație evreiască care căuta să se salveze de persecuțiile din partea administrației rusești. Țarul Nicolae I a emis un ukaz prin care se permitea evreilor stabilirea în Basarabia, asigurîndu-le o scutire de orice impozite pe termen de doi ani. Coloniștii evrei se stabileau mai mult în orașe, încercările administrației țariste de a întemeia colonii eșuînd. Cu timpul, cea mai mare parte a comerțului, industriei, a capitalurilor bancare a încăput în mîna evreilor. Influența lor economică era puternică, mai ales în regiunile din nordul și centrul Basarabiei, unde de altfel numărul evreilor era mai mare, în 1858 erau 20.000 evrei. Către mijlocul secolului trecut comunitățile evreiești au construit marea sinagogă din Chișinău, precum și o școală confesională și un spital.

După lichidarea Secei Zaporojene de pe Nipru, unii cazaci își găsiseră refugiul în Dobrogea. După 1812 țarismul contribuie la stabilirea acestora în sudul Basarabiei, dîndu-le pămînturi.

Din Podolia, Pocuția în Basarabia veneau, în mod spontan, rutenii (ucrainenii). Aceștia se stabileau cu traiul, mai cu seamă în județul Hotin. Primele colonizări cu populație ruteană a județului Hotin s-au produs după transformarea acestuia în raia turcească (1713). Cu toate acestea, recesămîntul rusesc de la 1817 atestă populația românească din județ ca fiind în majoritate absolută.

Cel mai mare aflux de coloniști străini veneau, însă, din guberniile rusești, pe două căi: în mod organizat și spontan. La propunerea guvernatorului Voronțov, în 1823, în Basarabia au fost strămutați 20.000 de țărani. Fiecărei familii le se dădea cite 30 desetine de pămînt, fiind scutiți de impozite timp de trei ani. Țăranii ruși au format circa 100 de localități, majoritatea în ținuturile Akkerman, Bender și Hotin. Strămutînd țăranii din guberniile Rusiei centrale, țarismul nu urmărea numai scopul de naționalizării locuitorilor băștinași din Basarabia, dar și cel al slăbirii mișcărilor țărănești în guberniile centrale rusești.

*Coloniștii ruși, sosiți în Basarabia în mod organizat, erau așezați, de regulă, pe imensele domenii obținute de înalți demnitari ruși, în special, în sudul provinciei, care duceau o lipsă acută de brațe de muncă. Contele Benkendorf, spre exemplu, obținuse 28.000 desetine de pămînt, contele Kankrin-28.000, generalul Sabaneev-10.000 de desetine etc.

O parte a țăranilor iobagi ruși, aduși în Basarabia în mod organizat erau împroprietăriți din contul domeniilor statului. Aceștia obțineau câte un lot de 30 desetine de pământ și o scutire de impozite pentru o perioadă de 3 ani, cât și de serviciul militar și încartiruire.

A existat, însă, și o imigrare stihnică în Basarabia a țăranilor șerbi din guberniile rusești.

	<i>Români</i>	<i>Ruși</i>	<i>Ucraineni</i>	<i>bulgari</i>	<i>evrei</i>	<i>germani</i>
1817	86	3	3	3	3	0,0
Anii 50 ai sec. XIX	51,4	4,28	21,32	10,00	7,25	2,86
1867	51,5	6,8	21,5	5,6	9,5	3,0
1897	48,66	8,05	19,62	8,22	8,00	3,11

*Aceștia fugeau de pe domeniile boierești, salvându-se de discriminările inumane la care erau supuși, sau de serviciul militar ce dura 25 de ani. Printre transfugi existau și dezertori din armata țaristă. Între anii 1834-1854 au fost prinși și trimiși îndărăt în guberniile rusești vreo 48.000 de persoane. Cu toate acestea, aflulul imigrărilor spontane n-a putut fi stopat. Autoritățile țariste au fost nevoite, în cele din urmă, să se resemneze.

Cu scopul deznaționalizării țăranilor băștinași din Basarabia, țarismul rus dădea doar câte 10 desetine de pământ pentru fiecare familie care dorea să se strămute pe alte pământuri din Basarabia. În total în Basarabia, în conformitate cu recesămîntul din 1816, trăiau 368.320 de oameni dintre care 49.045 n-aveau pământ. Colonizarea Basarabiei de către străini se făcea intens, în mod bine dirijat de guvernul țarist, încît aici procentul de colonizare era mai mare decît în guberniile Taurida, Herson, Ecaterinodar.

Populația Basarabiei a crescut într-un ritm mult mai ridicat, în comparație cu celelalte teritorii ale Imperiului țarist, ajungînd să numere în 1856 peste 990.000 locuitori. Primele locuri în privința densității populației sunt ocupate de ținuturile Hotin și Chișinău, urmate de Orhei și Soroca. Această creștere s-a datorat nu atît sporului natural, cît mai ales masivelor colonizări efectuate de administrația rusească. Pentru intervalul 1837-1857, statisticile oficiale demonstrează că în medie au fost aduși anual în teritoriul dintre Nistru și Prut peste 21.000 de coloniști străini. Coloniștii așezați în Basarabia au adus contribuția lor la valorificarea teritoriului, dezvoltarea economiei și culturii regiunii, au stabilit relații de colaborare cu populația băștinașă. Adesea în aceleași sate se așezau atît moldovenii, cît și reprezentanții altor etnii nou-venite pe aceste meleaguri. În ciuda acestui fapt nu se poate contesta preponderența elementului românesc ce reprezintă majoritatea incontestabilă a populației.

Evoluția social-economică

Instalarea hotarului pe Prut la 1812 și izolarea Basarabiei de piețele externe au avut urmări negative pentru economia ținutului, deoarece au fost întrerupte relațiile tradiționale în interiorul Principatului și cele cu alte teritorii românești, cu Austria și Imperiul Otoman. Astfel pentru o anumită perioadă, comerțul Basarabiei a fost paralizat, aceasta răsfrîngîndu-se negativ asupra întregii economii a ținutului. Pînă la 1830, guvernul țarist a păstrat linia vamală pe Nistru. Abia peste o anumită perioadă, la insistența negustorilor basarabeni, au fost restabilite relațiile comerciale cu Principatul Moldovei și Austria.

Toată bogăția Basarabiei era pusă în serviciul acoperirii nevoilor și intereselor Imperiului Rus. Din Basarabia, rușii proiectau să ia herghelii de cai pentru

cavaleria ruseacă, vite cornute, turme de oi, multă producție agricolă, materiale de construcție etc. Dacă pînă la contropire țaranii moldoveni livrau în mod obligatoriu produse agricole, la prețuri reduse, tătarilor și turcilor, apoi după 1792 și 1812 același lucru îl făceau pentru Rusia, care parțial la alegerea sa, le exporta unde dorea, trăgînd foloase mari.

După 1812 , în decurs de cîteva decenii, în ținut continua să predomine sistemul agrar , care îmbina creșterea vitelor cu cultivarea plantelor. Spre mijlocul secolului al XIX-lea acest raport se schimbă treptat în favoarea creșterii plantelor. Se dezvoltau agricultura, pomicultura, grădinăritul. Treptat creșteau suprafețele de pămînt arabil pentru cultivarea cerealelor, viței-de-vie, legumelor. Recolta globală de cereale s-a majorat de la 700.000 de centnere în 1814 pînă la 4.5mln. de centnere în 1850-1853. Suprafața de pămînt cultivată cu viță-de-vie a crescut la mai bine de 2,5 ori, iar fabricarea vinului de 3 ori. Pe latifundiile moșierești predominau suprafețele însămîntate cu grîu, destinat pieței, iar în gospodăriile țărănești-cele cu porumb. Basarabia devenise zonă economică importantă pentru producerea grînelor, porumbului, cînepei, inului, pentru sericicultură, legumicultură, cai, oi, etc. Era răspîndit pe larg pescuitul. Ocnele de sare din zona maritimă , datorată importanței lor , au fost declarate proprietate a statului și se dădeau în arendă persoanelor particulare.

Izolarea Basarabiei de principatul Moldova , reducerea capacității ei de a face de sine stătător comerț cu statele europene, au impus populația băștinașă și coloniștii să se ocupe mai intens de meșteșugărit, manufacturi și să procedeze la dezvoltarea industriei. Orașele Chișinău, Bălți, Soroca, Orhei, Bender, Dubăsari și altele jucau un rol important nu numai în cadrul repartizării prin comerț a mărfurilor industriale, ci și deveniseră centre de fabricare a mărfurilor, ale manufacturii industriale.

La început o dezvoltare rapidă a căpătat-o meșteșugăritul casnic. Peste 4.000 de meșteșugari fabricau îmbrăcăminte, unelte de muncă. Numărul meșteșugarilor în orașe a crescut de la 2,6 mii în 1835 pînă la 7 mii în 1858. Au fost construite întreprinderi pentru producerea manufacturii. În Basarabia se prelucra producția primă agricolă. Au fost construite și funcționau fabrici de săpun, fabrici de textile, fabrici pentru confecționarea lumînărilor, topitorii de grăsimi, abatoare, fabrici de prelucrare a poamei, fructelor, uscătorii de prune. Funcționau cam 25 mori de aburi, multe mori de cai, de apă. Erau vestite în aceste părți fabricile de dărăcit și filat lîna, de țesut covoare, producerea mărfurilor textile. Foarte productive lucrau fabricile de cărămidă, țiglă, alte materiale de construcții. Numărul întreprinderilor și manufacturilor industriale a crescut de la 150 în 1830 pînă la 450 în 1858.

Mașinile agricole, tehnica necesară agriculturii și întreprinderilor industriale se importa din Anglia, Franța, Austria, Germania, Polonia și din altele. Dar și în acest domeniu s-a promovat o politică colonială. Țarismul realiza o politică de protecție a industriașilor ruși. Pe de o parte Rusia nu dispunea de posibilități pentru a furniza tehnică agricolă în Basarabia, iar pe de altă parte, a impus taxe vamale foarte înalte pentru tehnica și mărfurile industriale care se importau în alte țări. În asemenea condiții , Basarabia nu dispunea de condiții favorabile pentru importarea tehnicii pentru dezvoltarea agriculturii, fabricau mărfuri și le comercializau la

prețuri de nimic, iar tarifele vamale pentru import erau, de fapt, tot în folosul Imperiului Rus.

Relațiile comerciale a Basarabiei cu străinătatea se întrețineau prin porturile Ismail, Reni, Sculeni, Leova, Lipcani. În temei din Basarabia se exportau produse agricole.

Mărfurile principale pentru export din Basarabia erau :grâul, orzul, secara, porumbul. Dacă în 1812 s-au exportat 81.000 puduri, apoi în 1831-857.142 puduri de cereale. Prin creșterea exportului s-a intensificat și procesul de exploatare a țăranilor moldoveni. Tot comerțul cu pîine era controlat de băncile , structurile financiare ale Rusiei țariste, venitul care răminea în centrul Rusiei.

Într-o stare grea se afla și comerțul intern. Circulația mărfurilor în centrul Basarabiei a avut un aflus mai puternic în 1812-1828 -- 3 639 329 ruble, apoi în 1885 a ajuns pînă la 1 136 407 ruble. La iarmaroacele din Basarabia volumul circulației banilor s-a redus de la 2 648 000 ruble pînă la 254097 ruble în 1850. Regimul colonial a distrus relațiile sociale foarte grav în Basarabia. După construirea căilor ferate , unele orașe din aceste ținuturi „cu totul au sărăcit”.

Colonizarea Basarabiei s-a accentuat și în relațiile și structurile sociale . Deosebit de dificilă era situația țăranilor băștinași din Basarabia. La 19 februarie , 3 martie 1861 a fost promulgat ukazul împăratului Alexandru al II-lea prin care țăranii erau eliberați de dependența personală a moșierului. În Basarabia nu existau țărani aserviți, șerbia fiind lichidată încă în 1749 de către domnul Constantin Mavrocordat. Această lege viza doar o mică categorie a populației Basarabiei (1,17%) care era formată din țăranii iobagi aduși în ținut de către moșierii ruși și țigani angajați în calitate de slugi ale boierilor- toti aceștia fiind condiderați în continuare iobagi. În conformitate cu această lege , categorie socială dată a fost egalată în drepturi cu țăranii dependenți de moșieri și de mănăstiri, obținînd astfel libertatea personală.

Distribuirea de către autoritățile țariste a imenselor loturi de pămînt elitei militare ruse, funcționarilor de diferite ranguri și coloniștilor străini, au generat spre mijlocul sec. a, XIX-lea o criză acută de pămînt.

Dubla exploatare socială și națională a stimulat intensificarea mișcării țărănești. În perioada anilor 1861-1868 în Basarabia s-au produs 46 tulburări țărănești, 16 dintre ele au fost nevoite să aplice reforma agrară și în Basarabia.

La 14 iulie a fost emis Regulamentul care promulga legea privind **reforma agrară** în Basarabia . Spre deosebire de Regulamentul de la 19 februarie 1861, prin această lege loturile de pămînt erau oferite nu obștii satești, ci în folosința fiecărei familii cu drept de proprietate și moștenire după răscumpărare. Tuturor famiilor de țăranii li se dădea loturi egale , indiferent de numărul membrilor lor, ceea ce contribuia la diferențierea socială a țăranimii. Împroprietărirea s-a realizat în dependență de zonă, de fertilitatea solului și de densitatea populației. Lotul de pămînt varia între 8 desetine în nordul guberniei și 13,5 în sudul ei. Deseori boierii recurgeau la subterfugii, propunînd țăranilor săraci, care nu aveau bani pentru răscumpărare, să le ofere fără plată, ca dar, doar 1\4 din lotul de pămînt ce li se cuvenea.

*Țăranul român era obligat să achite moșierului 20% din prețul lotului. Statul achita cele 80% care mai rămâneau, iar țăranul urma să restituie statului această sumă cu dobândă, în decurs de 49 de ani. În consecință, suma achitată de țărani pentru pământ s-a dublat. Ei au plătit 29 mln. ruble statului în timp ce pământul valora 13 mln. ruble. Până la achitarea prețului pentru tot, țăranul era nevoit să îndeplinească vechile prestații (dijma, boierescul).

Reformele administrativă, judiciară și militară. Concomitent cu reforma agrară țarismul a fost nevoit să modernizeze administrație locală și justiția.

În 1864 în Imperiul rus este introdus institutul de *zemstvă*. În 1870 el va fi extins în Basarabia. Se instituiau consilii eligibile de *zemstvă* la nivel comunal, județean, provincial. Membrii acestor consilii erau aleși în baza unui cens discriminatoriu, astfel reprezentarea fiind neproportională. Nobilimea dispunea de 77% din mandate, orașenii-15,5%, țăranii-5,5%, clerul-2%.

În competența acestor organe intrau probleme ce țineau de gospodăria locală, căile de comunicații, poștă, serviciul sanitar și medical, alimentație, instrucțiunea publică. În domeniul educației și instruirii ele au servit în calitate de instrument suplimentar al politicii rusificatoare.

Schimbările din viața economică a Rusiei au impus *reformarea justiției*. În Basarabia sunt introduse instanțe judecătorești pentru toate categoriile sociale. Se aplică principiul separării puterilor în stat. Tribunalele sunt separate de organele administrative. Este introdus institutul de avocați și curtea de jurați. Procedura juridică devine publică și orală. Este garantată inamovibilitatea judecătorilor. Legea proclamă egalitate tuturor cetățenilor în fața legii. Este înființată judecătoria de gradul doi- instanță judiciară superioară, care este subordonată Palatei de la Odesa.

În același timp, este restrâns și mai mult arealul de activitate a legislației moldovenești. Procesele judiciare urmau să se efectueze doar în limba rusă.

Reforma instituțiilor locale județene a fost urmată de o *reformă a administrației* municipale. În 1871 în Basarabia este aplicată reforma orașenească. În 7 orașe ale provinciei (Chișinău, Cetatea Albă, Tighina, Hotin, Soroca, Bălți și Orhei) sunt instituite dume municipale, care erau organe eligibile. Nobilimea și funcționarii dețin majoritatea mandatelor în aceste organe de autoadministrare, elementele burgheze fiind în minoritate. Sub aspect național reprezentanții etniei ruse aveau o majoritate covârșitoare în aceste dume.

În anul 1874 a fost extinsă și o *reformă militară* care prevedea serviciu obligatoriu. Prin reformă a fost impus Basarabenilor serviciul militar, care devine un instrument de rusificare a populației băștinașe.

În *relațiile sociale* după înfăptirea reformei cei mai împroprietăriți cu pământ în satul basarabean erau foștii coloniști care dispuneau în mediu de 16.3 desetine de pământ. Țăranii împroprietăriți de pe moșiile statului aveau în proprietatea lor câte 9,6 desetine, răzeșii dispuneau de 5,3 desetine, iar țăranii împroprietăriți de pe moșiile boierești- câte 4 desetine. Cel mai puțin pământ îl aveau țăranii români, care erau cei mai nedreptățiți din acest punct de vedere. Aceștia erau concentrați, în temei, în centrul și nordul Basarabiei. Foștii coloniști și țărani ai statului, care au obținut suprafețe mai mari erau situați în sudul Basarabiei.

Odată cu transformarea pământului în marfă se accelerează procesul de diferențiere socială. Acest fenomen era mai mult specific Basarabiei, unde, către începutul sec. XX, 75% din țărani aveau pământul în proprietate privată și numai

25% - în proprietate colectivă - în obștea țărănească. În județul Tiraspol unde țărani de stat alcătuiau majoritatea, situația era inversă-la sf. sec. XIX-86% de țărani utilizau pământul în cadrul obștii țărănești.

Procesul de pauperizare a țăranului basarabean capătă proporții enorme. Basarabia , către sf. sec. al XIX-lea ocupa primul loc după numărul de țărani fără pământ (23% din gospodăriile țărănești). Deosebit de înalt era acest procent în rîndul românilor basarabeni:doar 10%. Insuficiența de pământ îl făcea pe țăranul român să ia în arendă pământ boieresc. Plata pentru arendă era în bani și boieresc.

Aceeași cauză a provocat și alt fenomen negativ - migrațiunea forțată a populației românești în Siberia, regiunea Amur unde aveau loc colonizările pământurilor libere. Reforma agrară afectează și moșiile nobilimii basarabene. Suprafețele acestora s-a diminuat. Guvernul rus le acordă credite avantajoase și alte înlesniri.

Reforma agrară afectează domeniul boieresc. Mulți moșieri se ruinează, în special din cei români, care pleacă peste Prut. Domeniile lor sunt cumpărate de noua nobilime străină. Guvernul rus le acordă acestora credite avantajoase.

Prin consecințele sale, reforma agrară a dus la o dezvoltare mai amplă a agriculturii. La sf.sec. al XIX-lea peste 85% din populația Basarabiei era concentrată în agricultură. Relațiile capitaliste în această ramură a economiei se dezvoltă într-un ritm mai rapid decît în celelalte gubernii rusești. Lipsa șerbiei pînă la 1861, condițiile avantajoase climaterice și geografice ale Basarabiei, vecinătatea apropiată a piețelor de desfacere europene, exploatarea noilor căi de comunicație-în special a căilor ferate-toți acești factori au favorizat dezvoltarea acestei ramuri a economiei ținutului.

Cu toate acestea , în satele ținutului persistă unele reminiscențe feudale. Țăranii mai continuă să fie dependenți sub aspect economic de marii proprietari.Această situație era dictată de răscumpărarea obligatorie a pământului obținut de către ei la 1868 și de menținerea unor elemente de boieresc.

În ultimii 30 de ani ai sec. al XIX-lea suprafața pământului arabil s-a dublat. Cantitatea grînelor colectate a crescut de 2,5 ori. Cantități mari de grîne sînt exportate în guberniile rusești și în țările europene.

Principalele culturi agricole continuau să rămînă păpușoiul, grîul de primăvară, grîul de toamnă și orzul. Marii latifundari și coloniști străini, în special cei germani, erau principalii producători de grîne pentru piață. Ei exportau grîu, orz, ovăz. În mîinele lor fuseseră concentrate cele mai fertile suprafețe arabile. Ei erau înzestrați cu cele mai noi mașini agricole și cele mai multe vite de tracțiune. Autoritățile țariste le acordau cel mai efectiv ajutor material și financiar.

Țăranii semănau în temei culturi agricole pentru consum intern- porumb, secară, orz, mai puțin grîu. În județele din nordul Basarabiei suprafețele însămînțate cu porumb alcătuiau peste 60% din terenurile arabile.

Creșterea suprafețelor arabile a avut drept consecință reducerea pășunilor. În rezultat creșterea vitelor- ocupație altădată principală a românilor de la est de Prut-cedează după importanță agriculturii. Are loc reducerea de două ori a numărului ovinelor, cabalinelor, de 1,5 ori a bovinelor. Datorită creșterii suprafeșelor arabile, principalul animal de tracțiune în agricultură devine calul. Către sf. sec. al XIX-lea

cresc suprafețele însămânțate cu culturi tehnice, excepție constituind doar tutunul a cărui suprafață se reduce considerabil. În schimb, floarea-soarelui și sfecla de zahăr capătă o răspândire deosebită în județele Hotin, Soroca, Bălți.

Zarzavaturile și legumicultura sunt răspândite în temei în Valea Nistrului.

Viticultura era practică în special în județele Tighina, Cetatea Albă și în raioanele de Codru. La sf. sec. al XIX-lea suprafața viilor era de 100.000 desetine. Principalii consumatori ai vinurilor moldovenești erau guberniile rusești.

Către sf. sec. al XIX-lea o relativă dezvoltare capătă pomicultura. Livezile se întindeau în preajma Codrilor și în Valea Nistrului pe o suprafață de 40.000 desetine. Exportul fructelor stimulează cultivarea unor soiuri de pomi fructiferi. Fructe proaspete și uscate sunt exportate într-un șir de gubernii rusești și țări europene.

Dezvoltarea industriei, căilor de comunicație și a comerțului.

În urma reformelor interprinse în a doua jumătate a sec. XIX-lea continua să se afle într-o stare rudimentară industria Basarabiei. Cu toate că se observă o creștere a numărului întreprinderilor industriale, acest proces avea loc doar pe contul celor mici, care prelucrau material primă agricolă locală. Cea mai importantă ramură a industriei Basarabiei era cea alimentară. În 1897 în această sferă erau concentrați peste 70% din toți muncitorii angajați. În această sferă era produsă producția ce alcătuia 87% din valoarea întregii producții industriale. Cele mai mari întreprinderi de acest tip erau fabricile de zahăr din Chișinău, Râbnita, Zarojeni, Stăuceni (de la 300 până la 500 muncitori). Morăritul era principală ramură a industriei locale și alcătuiau 60% din valoarea producției industriale. În această perioadă scade numărul morilor de apă și a celor cu cai și crește numărul celor cu aburi. La începutul sec. XX în Basarabia erau peste 400 mori cu aburi cu nu efectiv de 4000 muncitori.

Producția de vinuri, spirt și bere ocupa locul doi în industria de prelucrare a materiei prime agricole în care lucrau peste 800 muncitori.

Cu toate că crescuse numărul întreprinderilor industriale, industria Basarabiei era totuși scăzută, Basarabia ocupând locul doi din Imperiul Rus după volumul producției. În gubernia Podolia la 1892 erau aproape de 2 ori întreprinderi industriale mai multe decât în Basarabia.

Căile de comunicații jucau un rol important în viața economică a ținutului. În 1871 a început exploatarea liniei de cale ferată Chișinău-Odesa, în 1872- Chișinău-Orhei, în 1875- Cornești-Ungheni. În ajunul războiului ruso-româno-turc de la 1877-78 a fost construită linia de cale ferată în Basarabia era dictată, în primul rând de interesele strategice ale țarismului. Către începutul sec. XX lungimea căilor ferate din Basarabia alcătuiau aproape 1000 km. La sf. Sec. XIX crește volumul navigației pe râurile Nistru, Dunăre, Prut.

Dezvoltarea căilor de comunicații facilitată și dezvoltarea comerțului basarabean. În 1890 au fost importate mărfuri în valoare de 1,8 mln. ruble și exportate - în sumă de 75 mln. ruble. Între anii 1879-1903 importul a crescut de 8 ori, iar exportul de 6,5 ori. Comerțul Basarabiei cu guberniile rusești era concentrate la bîlciurile și iarmaroacele anuale din Chișinău, Bălți, Akkerman ș.a.

Din Basarabia în orașele rusești se exportă cai, bovine, pielărie crudă, tutun, pește sărat, vin, prune uscate etc.

Locul întâi în importul de mărfuri în Basarabia îl deținea Austria. Din această țară era adus lemnul de construcție, coase, stofă de mătase, obiecte de fier etc. În Austria din Basarabia se exportau grâne, grăsimi, pește, cai etc. Aceleași produse se exportau și în Principatele Unite, iar mai apoi și în România.

Viața religioasă sub dominația țarismului rus

Fiind smulsă cu forță din trupul Principatului Moldova, Basarabia a devenit, după 1812, o colonie și sub aspect spiritual.

Una dintre cele 2 figuri de prelați români din întregul veac trecut o reprezintă Gavriil Bănulescu-Bodoni. Transilvănean de origine, a fost readus în principate din Kiev, unde între anii 1809 și 1812 a îndeplinit funcția de axarh a Moldovei și țării Românești. După încheierea păcii de la București, Gavriil s-a retras în stînga Prutului la Chișinău, de unde în noiembrie 1812, a înaintat Sinodului rus cererea de înființare a unei noi eparhii pentru Basarabia iar la 21 august 1813 Alexandru I a aprobat această hotărîre. Autoritățile ruse la data anexării au inventariat 40 de biserici din piatră, una de cărămidă și 734 de lăcașe de cult din lemn. Cea mai importantă realizare a fost înființarea la Chișinău a Seminarului teologic în care la cererea lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, se preda în limba moldovenească, latină și binențeles rusă și greacă. Acest seminar a fost deschis în 1813. O altă realizare a acestui preot a fost înființarea tipografiei bisericești la fel din Chișinău, în 1814. Un an mai târziu „Liturgierul” a inaugurat seria cărților românești tipărite la Chișinău. (doc.3)

doc.3 Documente și materiale

Prin acivitatea desfășurată, Gavriil Bănulescu-Bodoni a pus bazele culturii românești din Basarabia. Și mai mult decît atît, mitropolitul Gavriil, în clipele grele s-a așezat în fruntea boierilor care luptau pentru respectarea autonomiei Basarabiei în cadrul imperiului, făcînd apel la întreaga autoritate pe care o avea. După mai multe decenii de activitate neobosită pe tărîm bisericesc, Gavriil Bănulescu Bodoni se stinge din viață în primăvara anului 1821, la Chișinău.

Sfîntul Sinod a folosit pretextul morții mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni pentru a modifica rangul bisericii din Basarabia. Referatul redactat de Sinod și înaintat țarului Alexandru I precizează că s-a acceptat titlul de mitropolie luîndu-se „în considerație la aceasta între altele împrejurări și demnitățile personale ale mitropolitului” (Gavriil-n.n.) Odată cu decesul acestuia, Sfîntul Sinod cere ca „acea eparhie să intre în rangul al doilea”, cu gradul de arhiepiscopie.

În fruntea bisericii din Basarabia a fost numit arhiepiscopul Dimitrie Sulima. Deși ucrainean de origine, a continuat tradiția de păstorie a mitropolitului Gavriil, care i-a fost profesor de seminar în Rusia și care l-a chemat în principate. Sulima a

G. Bănulescu – Bodoni

Pe boieri i-am povățuit personal, iar țaranilor le-am trimis, prin protopopii ținutali, cărți-circulare semnate de mine, în care îi încredințam că groaza, răspîndită de răuvoitori, e neîntemeiată, că împăratul e milostiv și drept, că ei vor fi fericiți și îndestulați sub stăpînirea Rusiei și că le vor fi lăsate drepturile și obiceiurile. Aceste cărți s-au bucurat de succes, ba chiar protopopii, opreau locuitorii pe loc după ce le citeau și le lămuriau cele scrise.

condus eparhia timp de 23 de ani (1821-1844). El a sprijinit învățământul, tipărirea de cărți în românește, a alcătuit un dicționar rus-român și a tradus numeroase cărți bisericești din slavonă în română.

În toamna anului 1823 Seminarul teologic din Chișinău a fost reorganizat. Prin această reformă, instituția de învățământ bisericesc din Chișinău a fost subordonată Direcției Academiei teologice din Kiev. În urma acestei reorganizări, Seminarului i-a rămas numai clasele superioare împărțite în trei secțiuni. Limba română a continuat să fie obiect de studiu pentru elevi și după 1823. În același an s-au înființat și școlile duhovnice parohiale de la Akkerman și Tiraspol. O nouă reformă a învățământului teologic a avut în 1841. În programa școlară s-au introdus obiecte de studiu cu caracter practic. A fost înlesnit accesul tinerilor absolvenți ai Seminarului din Chișinău în unele instituții de învățământ superior. De-a lungul primei jumătăți a veacului trecut se poate constata o creștere a numărului elevilor. Dacă în 1825 cursurile seminarului erau frecventate de 40 de tineri, numărul acestora a crescut, în 1835, la 101, în 1845, la 182 de elevi. Din tipografia eparhială din Chișinău au fost scoase în continuare și alte cărți bisericești în limba română. Numărul acestora a fost sporit în 1829 de către mitropolitul Țării Românești exilat de autoritățile de ocupație rusești în Basarabia, prin introducerea câtorva sute de cărți bisericești în provincia dintre Prut și Nistru.

Cultura Basarabiei

Învățământul. Cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, a constituit o etapă importantă în dezvoltarea învățământului din Principate. Sistemul de învățământ românesc a fost treptat marginalizat și substituit cu cel rusesc. Administrația rusească avea nevoie de funcționari clerici cunoscători de limba rusă, devotați puterii țariste.

Au fost reorganizate *Academiile domnești din București și Iași* (prima înființată în 1695, iar a doua în 1714). În corespundere cu noile cerințe ale timpului, în programele lor o atenție primordială era acordată științelor exacte: matematica, fizica, geografia, etc. Principalele obiecte de studiu erau predate în limba greacă. Contribuind la creșterea nivelului cultural în principate, aceste academii au servit drept bază pentru crearea la începutul sec. al XIX-lea a învățământului de tip superior. În 1813 Gheorghe Asachi crează pe lângă Academia din Iași o școală de ingineri, iar în 1818 Gheorghe Lazăr fondează la București, pe lângă Școala de la mănăstirea Sf. Sava, o *Academie de științe filosoficești și matematicicești*.

La sf. sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea apar și școli bisericești episcopale, la care, paralel cu învățământul religios, se predau și discipline științifice. În 1830 la Socola de lângă Iași a fost înființat de către Veniamin Costache un seminar teologic.

Odată cu învățământul mediu a marcat anumite succese și învățământul primar. Au fost deschise un șir de școli orășenești inclusiv și cea înființată în 1822 la Chișinău iar cu doi ani mai târziu s-a înființat una lancasteriană, considerate cele mai bune din Rusia. Primul liceu a fost cel de băieți din Chișinău (1833), în a cărui programă școlară se prevedea și studiul limbii române. Curînd acest obiect a fost

declarat facultativ, iar peste câteva decenii a dispărut cu totul. Desigur la aceste școli aveau acces la învățatură numai copiii de preoți și boieri. Dar mai mulți dintre ei, învățau la școli particulare, erau instruiți pe lângă mănăstiri, biserici sau de învățători ai familiei. Cei care doreau să capete studii superioare își continuau învățătura la centrele universitare europene-la Cracovia, Praga, Viena.

Ceva mai târziu se va înființa o școală eparhală, cu program special, pentru fetele de preoți. Și în alte orașe s-au deschis școli, astfel încât , în 1850, în Basarabia funcționau aproximativ 300 de școli de diferite grade, în care învățau aproape 10.000 tineri.

În sec XIX. -lea apar mai multe manuale școlare în limba română. Cea mai remarcabilă personalitate în traducerea manualelor a fost episcopul Amfilohie Hotineanul, care a tipărit în 1795, la Iași, manuale de geografie, aritmetică, o „gramatică teologică”, lăsînd un manuscris și un manual de fizică. Pentru învățămîntul primar au fost tipărite „bucoavne”.

În trăsătură caracteristică a învățămîntului din Basarabia era orientarea lui spre dezvoltarea ramurilor economiei locale. În 1842 la Chișinău a fost deschisă o școală de pomicultură, care pregătea specialiști pentru moșiile boierimii ruse și locale. Această școală a jucat un anumit rol pozitiv în dezvoltarea culturii basarabene.

Prin conținutul învățămîntului școala românească a făcut un pas important pentru modernizarea culturii în Principate.

Presa. În Basarabia presa de limbă română a avut o soartă vitregă. În primul rînd în 1830 a fost închisă complet frontiera de pe rîul Prut. Din acest an Țarismul a interzis răspîndirea presei, literaturii românești editate în Moldova de peste Prut. Editarea ziarelor și cărților în limba română era categoric interzisă. Biblioteca publică din Chișinău nu putea procura cărți în limba română. Din cele 20 de mii cărți aflate în fondurile ei la sf. sec. al XIX-lea nu era nici o carte românească. La intervenția guvernului țarist a fost închis ziarul „Basarabia” editat la Iași de către un grup de intelectuali în frunte cu Zamfir Arbore, în care se reflecta situația românilor aflați sub ruși.

Arta teatrală în Basarabia era foarte slab dezvoltată. Autoritățile din Basarabia nu numai că împiedicau formarea unor teatre dar și interziceau venirea lor și a trupelor artistice din Iași și București. Spre exemplu, turneul unei trupe din Iași a fost autorizat doar cu condiția că spectacolele și concertele să fie prezentate numai la Chișinău în prezența unui cinovnic care ar cunoaște limba română, ca nu cumva artiștii să emită idei ce ar atinge sentimentele naționale ale basarabenilor. În afară de acestea se luau măsuri pentru a limita accesul publicului larg la aceste concerte. Așa, în 1885, general-gubernatorul Odesei a respins cererea trupei Bucureștene de operă română de a prezenta spectacole în Basarabia.

Arta muzicală . În Basarabia se dezvoltă în continuare folclorul muzical. Aici existau mulți muzicanți populari. În cele 1750 de sate, orașele activau lăutari, cîntăreți bisericești, muzicanți pe la curțile boierești. Erau cunoscute colectivele muzicale, tarafurile boierilor Varfolomei, Țîmbal, Crușevanu și ale altora. Vestiți lăutari au fost Barbu Lăutaru, Lemeș de la Bălți și alții.

Literatura. Procesul literar din Basarabia a evoluat , în prima jumătate a sec. al XIX-lea, în condițiile economice, politice, culturale create de Rusia țaristă. În pofida eforturilor administrației rusești, în această perioadă s-au menținut anumite trăsături comune ale literaturii din Basarabia. Această unitate era păstrată și promovată de necesitățile luptei de eliberare națională comună, ale dezvoltării culturii naționale pe întreg areal etnic românesc. Astfel în Basarabia au activat A.Donici, A.Russo originari din Basarabia, iar la Chișinău și în alte județe s-au aflat scriitori de peste Prut ca Matei Millo, Ioan Cantacuzino, C. Conachi. În ianuarie 1830 Curierul Românesc scria că în Basarabia sînt buni români care fac cinste neamului românesc. Printre aceștia se numără C. Stamati, A.Leonard, T. Tufescu și alții.

C.Stamati a fost unul dintre promotorii activi ai romantismului și iluminismului în literatura românească din Basarabia și valorificatorii tradițiilor, folclorului , istoriei poporului, a analizat mai multe probleme sociale ale sec. al XIX-lea în operele „Eroul Ciubăr-Vodă”, „ Român din Vrancea”, „Fiica lui Decebal” etc.

Scriitorul basarabean Alexandru Hîjdău este autorul de peste 80 de poezii patriotice, a nuvelei „Domnia Arnăutului” și a altor lucrări literare de valoare.El a cîntat și a elogiat patriotismul, prietenia dintre popoare, dreptatea , adevărul.

Un alt scriitor a fost Leon Donici (1887-1926) care a scris următoarele „ În căutarea veșnicului adevăr”, „Monplaisir” , „Noul seminar” etc.

În ansamblu , literatura basarabeană pășește de la anonim spre apariția unor personalități literare considerabile.Desfășurarea procesului literar aici a fost determinată de condițiile grele economice și politice, care au influențat conștiința literară.

Începînd cu 1812 regimul țarist urmărea scopul distrugerii culturii naționale românești.Viața culturală se desfășura în acea perioadă în jurul bisericilor. La zidirea cetăților, bisericilor, mănăstirilor se folosea munca și harul celor mai buni meșteri populari, pictori, arhitecți.Adevărate monumente ale culturii noastre sunt biserica sf. Dumitru din Orhei zidită de Vasile Lupu, bisericile din Chilia ș.a.

Toate aceste progrese pe tărîmul culturii vizau, însă, doar centrele urbane.Satele moldovenești rămîneau ca mai înaintate, izolate, sărace, țăraniile aveau aceleași ocupații, respectau aceleași obiceiuri. Erau îmbrăcați în aceleași haine confecționate din pînză de casă, purtau căciuli de cîrlan, brîie roșii, cojoace, opinci și rareori ciubote.În satele basarabene se țeseau covoare, alte articole casnice.

Politica rusificatoare a țarismului în Basarabia

Tendențele unioniste ale românilor basarabeni, care se manifestă după Unirea Principatelor Române, suscită măsuri de vigilență din partea autorităților țariste. Se înăsprește și politica de rusificare în ținut.

Pentru a curma contactele românilor de pe ambele maluri ale Prutului sunt adoptate măsuri severe la frontieră și în interiorul provinciei. Românii sosiți din Regat, Bucovina în Basarabia sunt supuși unei supravegheri vigilente.Sunt suspectați și boierii basarabeni care nu inspirau încrederea autorităților țariste.

În 1866 este suprimată predarea limbii române în liceul regional din Chișinău, în 1867-seminarul teologic și ulterior în școlile județene.

Reanexarea celor trei județe sudbasarabene (1878) la Imperiul rus a condus la înrăutățirea relațiilor ruso-române. În consecință slăbesc contactele economice și culturale dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului.

În această perioadă politica rusificatoare crește în intensitate. Începînd cu anul 1867 limba română fusese scoasă din școlile basarabene și înlocuită cu cea rusă. Batiuşkov scria , într-o scrisoare oficială, guvernatorilor Rusiei: „*Dacă voiam ca Basarabia să se contopească cu Rusia , atunci trebuie, prin intermediul școlilor, să ne grăbim a face măcar jumătate din țaranii moldoveni să devină ruși.*” Anume acest scop era urmărit de întregul sistem al învățămîntului public, stabilit de administrația locală.

Politica rusificării a avut consecințe dezastruoase. Copiii băștinașilor au încetat să frecventeze școlile. Din cele 1007 școli, cîte erau în anul 1912, 70% funcționau în localitățile cu populație românească și erau întreținute prin donațiile băștinașilor, dar deveniseră școli cu predare în limba rusă. Tipografia eparhală din Chișinău a fost închisă, deoarece în biserică nu se vorbea în limba rusă.

Proporții amenințătoare capătă politica de rusificare a bisericii ortodoxe românești din ținut. Preoții care se echivau să officieze serviciul divin în limba rusă erau concediați sau exilați în alte gubernii rusești. Cărțile de cult tipărite în limba română sunt distruse. Politica culminează în timpul lui Pavel Lebedev (1871-1882). Pentru a se debarasa de preoții români acesta a recurs la modificarea parohiilor ce i-a permis să concedieze mai mulți preoți români. Diaconii și cîntăreții au fost supuși examenului de limbă rusă. Cei ce nu reușeau, erau concediați. Zelosul arhipăstor a dispus ca toate registrele de la biserici să se scrie numai rusește, inclusiv actele stării civile.

Clerul din cele 3 județe sudbasarabene reanexate era obligat în decurs de 2 ani să însușească limba rusă, în caz contrar-erau concediați.

În decurs de 12 ani P. Lebedev a închis 340 de biserici. În decursul acestei perioade tipografia eparhală românească practic nu mai funcționa, iar în 1882 este închisă definitiv. Procesul de rusificare a condus la apariția diferitelor secte religioase.

Politica rusificării a avut consecințe dezastruoase. Copiii băștinașilor au încetat să frecventeze școlile. Din cele 1007 școli, cîte erau în anul 1912, 70% funcționau în localitățile cu populație românească și erau întreținute prin donațiile băștinașilor, dar deveniseră școli cu predare în limba rusă. Tipografia eparhală din Chișinău a fost închisă, deoarece în biserică nu se vorbea în limba rusă.

Procesul de rusificare a condus la apariția diferitelor secte religioase.

În ciuda acestei politici feroce de rusificare și de deznaționalizare în prima jumătate a sec. al XIX-lea , Basarabia își păstrează caracterul românesc, românii continuînd să construiască populația majoritară a provinciei.

Analizînd în linii mari, problemele principale ale istoriei basarabiei se poate conchide că acest ținut a avut o soartă foarte dificilă și tragică. Prin anexarea și colonizarea Basarabiei, promovarea aici a politicii șovine, militarizarea acestor

provincii, storcerea de puteri și bunuri a populației țariste, dar și promovarea diferitelor înlesniri pentru coloniștii străini, țarismul și-a întărit dominația în această parte geopolitică a Balcanilor. Dar populația băștinașă, inclusiv intelectualitate, o parte din nobilimea moldovenească, preoți, toate forțele progresiste nu numai că nu au acceptat jugul apăsător al țarismului, samovolnicia și violența administrației coloniale ruse, dar și au luptat pentru eliberare basarabiei. Mișcarea unionistă a luat naștere imediat după 1812. Ea s-a manifestat în toate domeniile vieții economice, politice, și culturale timp de peste 100 de ani. Multe generații de basarabeni și-au consacrat viața luptei pentru reîntregirea neamului. Dar această luptă eroică s-a încununat cu laurii succesului abia în anul 1918.

Bibliografie :

Gh. Postică și I. Varta „Istoria Românilor”
Chișinău, 2001

Geogescu V. „Istoria românilor”
București, 1992

Ioan Scurtu, Dumitru Almaș ș.a. „Istoria Basarabiei de la
începuturi până în 1998” București, 1998

Anton Moraru „Istoria Românilor”
Chișinău, 1995

A. Moraru „Istoria românilor. Basarabia și Transnistria 1812-
1993” Chișinău, 1995

Ion Nistor „Istoria Basarabiei”
Chișinău, 1991

Ion Varta, Nicolae Enciu „Istoria Românilor”
Chișinău, 2004

Aurel V. Sava „Viața Basarabiei”
Chișinău 1993